

- 6 “de hechte band die tussen mij en mijn volk bestaat” zijn onwaar. Daar was anno 1898 zoals ook De Jong zelf op een andere plaats schrijft geen sprake van. Iets anders is dat de koningin zelf zeker in deze frases geloofd zal hebben omdat het anders voor haar niet mogelijk geweest zou zijn te regeren. Maar het had niets aan de bewondering van De Jong voor koningin Wilhelmina hoeven af te doen als hij een dergelijke frase niet geprezen had.

Gelukkig heeft L. de Jong aan zijn opus magnum de titel meegegeven van “Het Koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog” en niet “Het Nederlandse Volk in de Tweede Wereldoorlog” want daar ervaren we inderdaad in het algemeen weinig van. De koningin alleen krijgt meer aandacht dan het hele werkende volk, lijkt het wel. De Jong zelf schrijft op een gegeven moment: “Wij hebben de Nederlanders nog te weinig in hun werk laten zien – en waarlijk, een werkzaam volk was het dat in 1940 in de macht van de vijand viel.” Overigens een bijzonder curieus zinnetje en niet alleen stilistisch in zijn potsierlijke plechtigheid. Want wie zou willen beweren dat ons volk werkzamer is dan een ander volk? Bovendien kenmerken de jaren dertig zich juist door het feit dat een aanzienlijk deel van ons volk werkloos rondliep. In het eerste deel schildert de auteur ons wel de uiterlijke levensomstandigheden van de werklozen en hun financiële omstandigheden, maar het falen, niet alleen van de regering maar ook van de vakbonden, blijft wat in het duister gehuld. Dat is niet slechts van belang omdat dit resulteerde in gevoelens van berusting en machteloosheid maar omdat dit gevolgen had voor de weerbaarheid en het moreel bij de verdediging van ons nationale volksbestaan. Als De Jong in het tweede deel uitvoerig ingaat op de bewapening en organisatie van het Nederlandse leger gewaagt hij wel van de afkeer die ons volk had van het soldaatjespelen, maar de vraag hoeveel reden er was voor de arbeiders hun lot en bestaan te verdedigen tegen aanslagen van buitenaf stelt hij niet. Toch is het van eminent belang na te gaan in hoeverre de ongelijke verdeling der materiële goederen hierop van invloed is geweest. Zal het hun die jarenlang werkloos waren of zelfs een tijd lang door de overheid gedwongen werden in Duitsland te gaan werken niet volslagen onduidelijk zijn geweest wat zij moesten verdedigen? Hun armoede of de mogelijkheid weer gedwongen in het nationaal-socialistische Duitsland te gaan werken? De dagelijkse vernederingen die het begrip persoonlijke vrijheid voor de steuntrekker tot een aanfluiting maakten? En wat wisten zij via hun krant en radio over datgene wat zich aan gene zijde van de grens afspeelde? Slechts een minderheid waartoe vooral de communisten behoorden maakte zich hierover geen illusies. De regering had alles nagelaten om de bevolking mentaal voor te bereiden op de oorlogssituatie of beter nog op de bezettingssituatie. Zij had er zich toe beperkt krachtens de op 26 april 1940 uitgevaardigde wet, “een wet op welke totstandkoming Philips van begin '39 af aangedrongen had” (II, 427 [385]) de mogelijkheid te scheppen voor